

תוכן עניינים

מבוא.....	3
תיאטרון קהילתי.....	4
היסטוריה של תיאטרון קהילתי.....	5
מודלים של תיאטרון קהילתי.....	5
היבטים של תיאטרון קהילתי.....	6
היבט אישי.....	6
היבט קבוצתי.....	6
היבט קהילתי.....	6
עבודה סוציאלית קהילתית.....	7
שינוי חברתי.....	8
עבודה סוציאלית קהילתית ושינוי חברתי.....	9
דיון.....	10
סיכום.....	12
מסקנות.....	14
מקורות.....	16

מבוא

העבודה הקהילתית היא תחום התמחות בעבודה סוציאלית. היא מביאה לידי ביטוי גישה אקטיביסטית בעבודה הסוציאלית, כזו מוצאת ביטוי בסיוע לקהילות שונות לפעול השגת מטרותיהן עד לכדי פעולות אקטיביסטיות לשינוי מדיניות. מטרת העבודה הקהילתית היא להביא לשיפור יכולתם של הפרט או הקבוצה להשפיע על חייהם ועל סביבתם באמצעות שיתופם בקבלת החלטות ובפעולות הקשורות לאיכות חייהם ולסוגיות איתן הם מתמודדים (טל בינסקי, 2017).

סדן (2009) מסבירה כי העבודה הקהילתית כוללת בתוכה תהליכים, שיטות ומיומנויות עשייה ומחלקת אותם לארבעה תחומים מרכזיים: ארגון, תכנון, פיתוח ושינוי חברתי. כל תחום מתייחס להיבט שונה של העבודה הקהילתית. למשל, ארגון הוא יצירת מסגרות פעולה שבאות במטרה לשפר את הסביבה ולקדם את הצדק החברתי. תכנון הוא שם למגוון תהליכים למשל תכנון שירותים בקהילה, תכנון בין ארגוני והקצאת משאבים ותכנון מדיניות ויישומה בשטח. פיתוח מתייחס לתהליכי פיתוח חברתי, לכלי לשם שיפור איכות החיים והגנה על הסביבה במיוחד בקהילות מוחלשות הסובלות ממצוקה. שינוי חברתי הוא קשת רחבה של מהלכים שמקדמים השפעה ופעולה חברתית. בתוך התחום של שינוי חברתי ניתן להתייחס לפעולות רבות, למשל ארגון קמפיינים לחינוך הציבור, הקמת קואליציות לשינוי מדיניות או לשיפור שירותים ואף ארגון פעולות מחאה, והקמת תנועות חברתיות. מתוך ארבעת התחומים המרכיבים את העבודה הקהילתית, עבודה זו מתמקדת בהיבט האחרון, ההיבט של השינוי החברתי.

באמצעות העבודה הקהילתית העובד הקהילתי מבקש לאפשר לאנשים לרכוש ידע ומיומנויות שיסייעו להם להתארגן ולפעול באופן משותף לפתרון בעיותיהם, לגייס משאבים ולהביא לשינויים בסביבתם המיידית ובעיר כולה (טל בינסקי, 2017). הרעיון הוא כי בעקבות תהליך שעובר הפרט או הקבוצה, הם יוכלו להתחזק, להתעצם ולהניע שינויים בסביבתם, שבהמשך ישליכו על היבטים חברתיים רחבים יותר.

נשאלת השאלה כיצד פועלת העבודה הקהילתית וכיצד היא משיגה את מטרותיה. עבודה קהילתית פועלת דרך הגברת מעורבותן של אוכלוסיות ספציפיות שלהן צרכים משותפים והגברת קשרי הגומלין בין ארגוני השירות הקהילתיים לבין האוכלוסיות (טל בינסקי, 2017). המשמעות יכולה להיות רחבה וישנן דרכים שונות להביא את המטרה לידי ביטוי בפועל. אחת הדרכים להביא למענה לבעיות הללו היא באמצעות תיאטרון קהילתי. על אף שכל תיאטרון הוא קהילתי, תיאטרון זה המוגדר כקהילתי הוא שונה ומאופיין באופן מעט אחר (לב אלגים, 2007). בכוחו של תיאטרון קהילתי להביא נושאים מסוימים וסוגיות חשובות לסדר היום הציבורי ועל ידי כך להביא להרחבה של השירותים הקהילתיים המוענקים לפתרון הסוגיות (ברסלר, 2006).

כאמור תיאטרון קהילתי מוגדר כתיאטרון פוליטי – חברתי, ולא תיאטרון מקצועי ומסחרי. בתיאטרון הקהילתי המשתתפים הם אותם חברי אוכלוסיות המצויים במצוקה. השתתפות במסגרת של התיאטרון הקהילתי משיגה תוצאות רבות, בהן העצמת המשתתפים, חיבורם לחברי הקבוצה, רכישת מיומנויות, בטחון, הזדמנות לעבד את הסיטואציות הקשות שהם חווים ביום יום ועוד. בניגוד לתיאטרון המקצועי התוצאה שמושגת באמצעות הפעלת תיאטרון קהילתי היא שינוי חברתי. על פי ברסלר (2006), במושג עצמו, "תיאטרון קהילתי" מיוחסת משמעות מרכזית למרחב הקהילתי.

עבודה זו תסביר מהו תיאטרון קהילתי ותסקור את ההיסטוריה של התיאטרון הקהילתי בישראל. כמו כן, היא תציג את המטרות של התיאטרון הקהילתי בשלושה היבטים: ההיבט האישי, ההיבט הקבוצתי וההיבט הקהילתי. בהמשך, תדון העבודה בנושא של עבודה סוציאלית קהילתית ושינוי חברתי וכיצד העבודה הקהילתית מקדמת ומביאה לשינויים חברתיים, בדגש על האופן בו היא עושה את זה באמצעות התיאטרון הקהילתי. שאלת המחקר היא כיצד עבודה סוציאלית קהילתית מקדמת שינוי חברתי באמצעות תיאטרון קהילתי.

תיאטרון קהילתי

תיאטרון קהילתי הוא תיאטרון פוליטי – חברתי – מקומי שאמור לעורר מודעות חברתית בקרב המשתתפים ולהניע אותם לקדם פעילות חברתית קולקטיבית במטרה לחולל תהליכי העצמה ושינוי (שם טוב, 2010). חשוב להדגיש כי על אף שתיאטרון קהילתי הוא תיאטרון פוליטי, לא כל תיאטרון פוליטי הוא גם תיאטרון קהילתי. תיאטרון קהילתי, הינו למעשה, סוג מיוחד של תיאטרון פוליטי - חברתי (Boehm & Boehm, 2003). ברמה הפרקטית, תיאטרון קהילתי מתפקד ככל תיאטרון אחר ובמידה כזו או אחרת הוא דומה לתיאטרון המקצועי. למשל, הוא מציג על במה קטעי דרמה, שירה וריקוד במטרה להעביר מסר לצופים או ללמדם דבר חדש (ברסלר, 2006), כך שבהיבט הזה הם דומים.

יחד עם זאת התיאטרון הקהילתי שונה מהתיאטרון המקצועי במספר רבדים. התיאטרון הקהילתי לא מציע הפקות מקצועיות, המחזות לא נכתבים על ידי כותבים מפורסמים, השחקנים אינם מוכרים והתפאורה אינה מקצועית ובדרך כלל דלה. במקום זאת, התיאטרון הקהילתי שואב את הסיפור, והרקע מחיי הקהילה עצמם, הסיפורים הם סיפורים שמגיעים מהשטח, הם חוויה אותנטית של המשתתפים ומי שכותב את המחזה הם אותם אנשים שחווים את החוויה (Boehm & Boehm, 2003). התיאטרון הקהילתי הוא כלי המציג את ה"אני מאמין" ומעלה את הקול והחוויה הפנימיים של המשתתפים מבלי להסתיר חלקים מתוכם, הופך אותם ממושתקים וכנועים לפעילים. חוויית התיאטרון מתוארת בספרות כחוויה שבה אנו כמשתתפים נותנים לדברים את מקומם ומאפשרים לקול הפנימי לצאת החוצה (טל בינסקי, 2017).

שם טוב (2010) מסביר כי בדרך כלל מדובר בשחקנים חובבנים אשר מתארגנים סביב במאי במסגרת סדנה משחקית. בסדנה, המשתתפים לומדים אודות התיאטרון ולומדים משחק ויוצרים יחד מופע המבוסס על חייהם ועל אלמנטים שבדרך כלל, כפי שצוין לעיל, מושתקים ולא מושמעים מסיבות שונות. התיאטרון מאפשר להם במה להשמיע את כל הדברים הללו ומהווה עבורם גם כלי בעל אפקט טיפולי, זאת ועוד מספק עבורם רשת תמיכה הדדית (טסלר, הריס ואלון, 2006). על פי ברסלר (2006) אחת הקבוצות שמשמשות בתיאטרון קהילתי באופן תדיר היא אוכלוסיית הנשים. במסגרת התיאטרון, נשים עוסקות בתכנים הנוגעים לחייהן ותומכות זו בזו.

האופן בו התיאטרון הקהילתי פועל הוא כזה: ראשית, ישנה התקבצות של האוכלוסייה במסגרת סדנת תיאטרון. בסדנה המשתתפים לומדים את סודות מקצוע המשחק והתיאטרון: חימום קולי, גופני ורגשי ותרגילי תיאטרון. במסגרת תהליך יצירת ההצגה, צפים ועולים חומרים דרמטיים. הקונפליקטים מתגבשים, נכתבים ומועלים על הבמה. בסיום, ישנו מעגל שיתופי של השחקנים, המטפלים וקהל הצופים (טסלר, הריס ואלון, 2006). בזהם ובוהם (Boehm & Boehm, 2003) בחרו להציג זאת בדרך של שבעה שלבים הכוללים, הקמת קבוצה של חברי קהילה היוזמים את הרעיון, קיום דיון קבוצתי בנושאים ובקונפליקטים המעסיקים את הקהילה, איסוף חומרים בקהילה, כמו למשל מאמרים, תמונות, הקלטות וכו', כתיבת המחזה על ידי